

Afnemende groei, krimp rond 2030, maar nog wel een flinke woningbouwopgave

Ook in Noord-Brabant loopt de bevolkingsgroei terug en krijgen steeds meer gemeenten de komende decennia te maken met krimp. Desondanks groeit het aantal huishoudens nog behoorlijk en ligt er dus ook nog een flinke woningbouwopgave. Wel vragen de afnemende bevolkingsgroei en krimp (op termijn) – juist ook omwille van de voortgang van de woningbouw – om een stevige regionale aanpak. Hier ligt een centrale rol voor de provincie.

Volgens de jongste provinciale bevolkings- en woningbehoefteprognose neemt het inwonertal van Brabant nog met 3,3 procent toe, van 2.425.000 mensen nu tot een maximum van iets meer dan 2.500.000 rond 2030. Daarna gaat de bevolking naar verwachting in aantal krimpen. Naast de omvang is vooral ook de veranderende samenstelling van de bevolking van belang. Zowel wat betreft leeftijd, etniciteit als huishoudenssamenstelling verandert de Brabantse bevolking de komende decennia sterk.

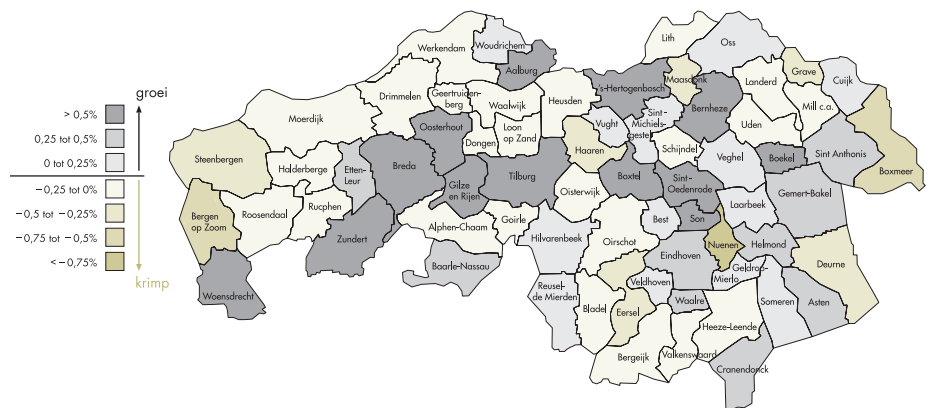
Ondanks de afnemende groei van de bevolking moet er in Brabant de komende jaren nog wel een flink aantal woningen worden gebouwd. Dit om de huishoudensgroei op te vangen en woningtekorten verder terug te dringen. Alleen al de eerstkomende tien jaar gaat het om bijna 100.000 woningen. Verwacht wordt dat er in Brabant rond 2035 zo'n 1.170.000 woningen staan, 165.000 meer (16,4 procent) dan aan het begin van 2008. Na 2035 'krimpt' ook de Brabantse woningvoorraad licht. Tegenover de sloop van woningen staat dan een minder grote nieuwbouwopgave.

Van incidentele naar structurele krimp

De afgelopen jaren (2005-2007) heeft de helft van de 68 Brabantse gemeenten te maken gehad met bevolkingskrimp (kaart 1). Deze meer incidentele krimp is vooral een gevolg geweest van negatieve migratiesaldi. De komende tijd krijgt krimp echter steeds meer een structureel karakter, waarbij de negatieve natuurlijke groei (sterfteoverschot) de belangrijkste factor wordt. Immers, de provinciale prognose gaat uit van licht positieve binnen- en vooral buitenlandse migratiesaldi, waarbij gemeenten in landelijke regio's 'bouwen voor migratiesaldo-nul' en de positieve migratie per saldo wordt opgevangen in stedelijke regio's.

Krimp ligt in feite besloten in de leeftijdsopbouw. Tegenover een vrij stabiel aantal geboorten komt, met de vergrijzing, een sterk toenemende sterfte te staan, wanneer de omvangrijke (babyboom)generaties uit de eerste twee decennia van na de Tweede Wereldoorlog komen te overlijden. Begin jaren twintig slaat de natuurlijke aanwas hierdoor om in een sterfteoverschot. De verwachte, licht positieve migratiesaldi kunnen een daling van de bevolkingsomvang nog even voorkomen, maar tegen 2030 gaat het aantal inwoners in Brabant teruglopen (figuur 1).

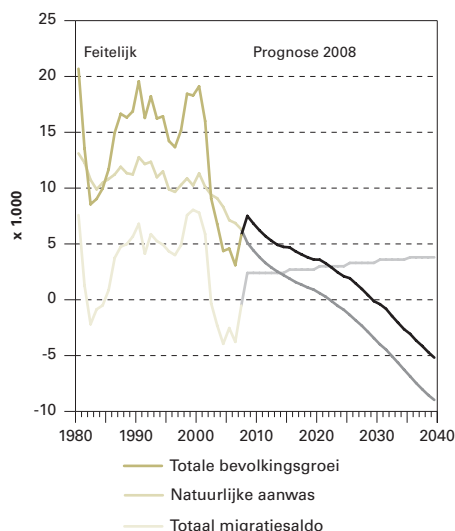
Kaart 1. Gemiddelde jaarlijkse bevolkingsgroei (of krimp) in Brabantse gemeenten, 2005 t/m 2007 (feitelijk)

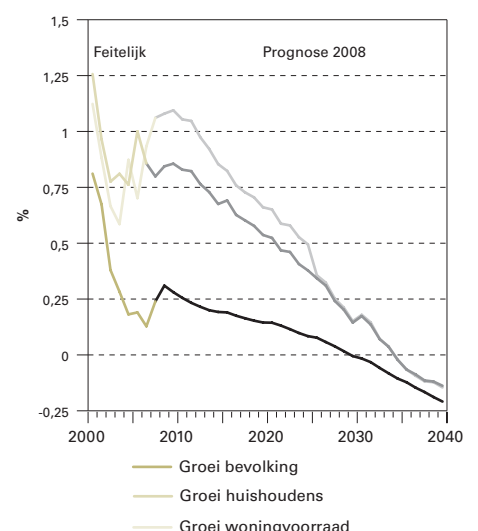
Waar gaat krimp spelen?

Steeds meer gemeenten krijgen de komende decennia te maken met een daling van het aantal inwoners. De bevolkingskrimp spreidt zich als het ware uit over Brabant; eerst vooral 'aan de randen' en in de landelijke regio's, later ook elders (kaart 2 t/m 5). Verschillen in leeftijdsopbouw en de mate van vergrijzing spelen hierbij een rol, evenals de (beleidsmatige) verdeling van de migratie. Aan het einde van de prognoseperiode (2035-2039) is bevolkingskrimp in 85 procent van de gemeenten aan de orde. In eerdere perioden liggen deze percentages op 25 (2008-2014), 45 (2015-2024) en 70 procent (2025-2034).

Figuur 1. Bevolkingsgroei in Noord-Brabant, 1980-2040

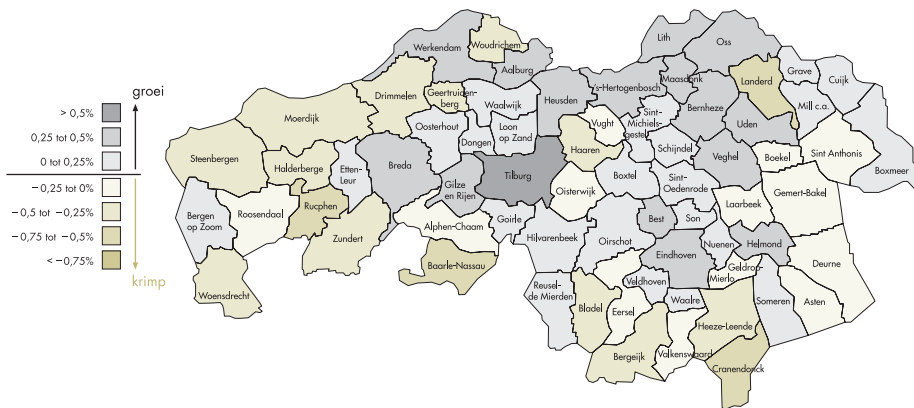
Figuur 2. Procentuele groei van de woningvoorraad, het aantal huishoudens en de bevolking in Noord-Brabant, 2000-2040

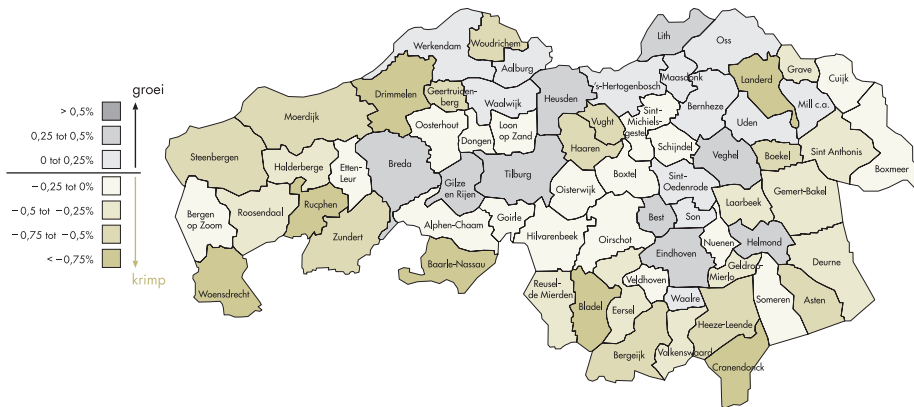
Kaart 2. Gemiddelde jaarlijkse bevolkingsgroei (of krimp) in Brabantse gemeenten, 2008 t/m 2014 (prognose)

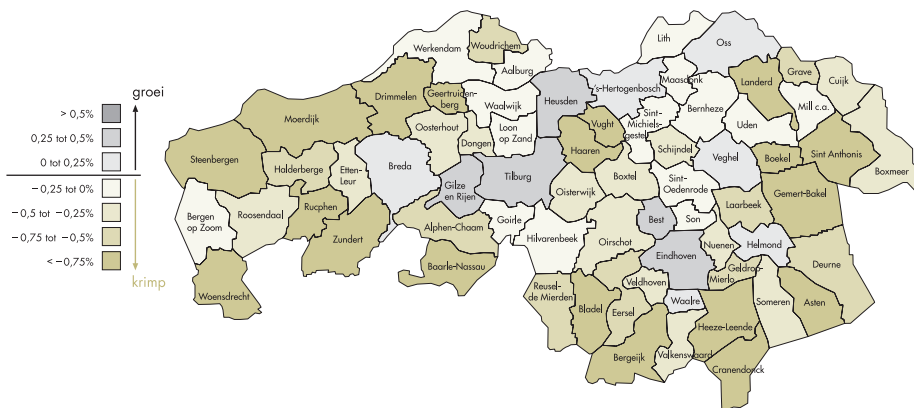
Kaart 3. Gemiddelde jaarlijkse bevolkingsgroei (of krimp) in Brabantse gemeenten, 2015 t/m 2024 (prognose)

Kaart 4. Gemiddelde jaarlijkse bevolkingsgroei (of krimp) in Brabantse gemeenten, 2025 t/m 2034 (prognose)

Kaart 5. Gemiddelde jaarlijkse bevolkingsgroei (of krimp) in Brabantse gemeenten, 2035 t/m 2039 (prognose)

Opvallend is dat in en rond de grotere gemeenten de bevolking nog langere tijd licht blijft groeien, terwijl die in kleinere plattelandsgemeenten al eerder krimpt. Dat blijkt ook uit de laatste regionale bevolkings- en huishoudensprognose van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en het CBS.

Gevolgen van krimp

De afnemende groei en vervolgens krimp van de bevolking heeft gevolgen voor vele beleids terreinen. Hierbij is niet zozeer de daling van de bevolkingsomvang als zodanig van belang, maar vooral de aan krimp voorafgaande veranderingen in leeftijds- en huishoudenssamenstelling. Wat de leeftijdsopbouw betreft vallen vooral de krimp van de potentiële beroepsbevolking (effecten op de arbeidsmarkt) en de sterke groei van het aantal ouderen (effecten op de ‘zorgmarkt’) op.

Voor de woningmarkt zijn vooral de huishoudensontwikkelingen relevant. Die bepalen in grote lijnen de kwantitatieve (hoeveel woningen zijn er nodig) en kwalitatieve woningbehoefte (wat is de gewenste samenstelling van de woningvoorraad). Het aantal huishoudens en dan vooral – onder invloed van de individualisering en vergrijzing – het aantal een- en tweepersoonshuishoudens groeit de komende jaren nog flink (figuur 2). Hierdoor zal tot midden jaren dertig, als het aantal huishoudens en (dus) ook de woningvoorraad hun maximum bereiken, de voorraad nog met zo’n 165.000 woningen moeten groeien. Weliswaar neemt de groei van het aantal huishoudens en daarmee van de woningbehoefte geleidelijk aan af, van een omslag van groei naar krimp is in Brabant – in termen van woningbouw – voorlopig geen sprake.

Regionale samenhang, afstemming en afspraken

Veel gemeenten blijven ondanks de voorziene demografische ontwikkelingen nog gericht op groei. Dat is tot op zekere hoogte ook wel begrijpelijk. In ons doen en laten heeft het ‘groeidenken’ nog altijd een dominante plek. Blijven denken in termen van groei is evenwel weinig realistisch tegen de achtergrond van krimp (op termijn). Bovendien liggen er soms ook verkeerde veronderstellingen aan ten grondslag. Bijvoorbeeld dat geringere bevolkingsgroei leidt tot het verdwijnen van voorzieningen, terwijl dit veel meer samenhangt met veranderingen in consumentengedrag en bedrijfseconomische aspecten. Ook in de Brabantse beleidspraktijk van alledag is vaak de eerste reactie op verminderde groei een strategie waarbij meer woningen, aantrekkelijke woonmilieus en nieuwe bedrijvigheid moeten zorgen voor meer inwoners en werkgelegenheid. Tal van recent verschenen studies en adviezen wijzen echter op de contraproductiviteit van dergelijke strategieën. Het versterkt de concurrentie tussen gemeenten en regio’s en kan leiden tot desinvesteringen, leegstand en onomkeerbare ruimtelijke ontwikkelingen met alle nadelige gevolgen van dien voor de welvaart en ruimtelijke kwaliteit. Regionale samenwerking is daarom essentieel. Regionale afstemming is bijvoorbeeld van belang rond de (omvangrijke) ge-

meentelijke plancapaciteiten voor woningbouw. Om te voorkomen dat gemeentelijke ambities en plannen elkaar in de weg gaan zitten, met als mogelijk gevolg dat er – ondanks de vele plannen – juist niet of minder wordt gebouwd, zijn regionale afspraken nodig. En juist op dat regionale schaalniveau is de provincie aan zet.

LITERATUUR:

- *Bevolkingsdaling. Gevolgen voor bestuur en financiën*. Raad voor het openbaar bestuur/Raad voor de financiële verhoudingen, maart 2008.
- Dam, Frank van, Carola de Groot en Femke Verwest (2007), Groei, krimp en ruimte. Toekomstige regionale en lokale verschillen. *Demos* 23(1), pp. 1-5.
- *De bevolkings- en woningbehoefteprognose Noord-Brabant, actualisering 2008*. Provincie Noord-Brabant, november 2008. De in dit artikel opgenomen figuren en kaartbeelden zijn afkomstig uit deze publicatie.
- Jong, Andries de en Elma van Agtmaal-Wobma (2008), Regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2007-2025: belangrijkste uitkomsten. *Bevolkingstrends* 3/2008, pp. 45-54.
- Verwest, Femke, Niels Sorel en Edwin Buitelaar (2008), *Regionale krimp en woningbouw. Omgaan met een transformatieopgave*. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.

Voor een actueel beeld van toekomstige bevolkingsontwikkelingen, veranderingen in bevolkingssamenstelling en de hiermee samenhangende woningbehoefte, actualiseert de Provincie Noord-Brabant haar bevolkings- en woningbehoefteprognose regelmatig, en ten minste eenmaal per bestuursperiode. Zo kan steeds tijdig worden ingespeeld op nieuwe trends en ontwikkelingen die van invloed zijn op de omvang en samenstelling van de bevolking en kunnen kwantitatieve en kwalitatieve effecten hiervan op de woningmarkt worden aangegeven. Ook wordt met de prognose steeds een indicatie gegeven van de (gemeentelijke) planningsruimte voor woningbouw in de komende jaren. Deze ‘programma-indicatie’ is een belangrijk onderdeel van het provinciaal beleidskader met betrekking tot ‘het wonen’.

Wat de bevolkingsontwikkelingen betreft wijkt het Brabantse beeld niet veel af van dat van Nederland als geheel. Wel ligt de verwachte bevolkingsgroei wat hoger vergeleken met de regionale bevolkings- en huishoudensprognose (2007-2025) van het PBL/CBS. Dit verschil kan grotendeels worden verklaard doordat in de provinciale prognose rekening is gehouden met hogere binnenlandse en (vooral) buitenlandse migratiesaldi. Dit sluit aan op de jongste nationale langetermijnprognose van het CBS (december 2008), die de buitenlandse migratieramingen (fors) naar boven toe heeft bijgesteld.

Drs. C.A. Bargeman, senior adviseur bevolking en wonen, Directie Ruimtelijke Ontwikkeling en Handhaving, Provincie Noord-Brabant; e-mail: nbargeman@brabant.nl